

Over de taal van Enter

De taal van Enter: Twents-Graafschaps

Hieronder is de streektaalkaart van Nederland uit de Bosatlas afgebeeld. Enter ligt daarop ten westen van het licht oranje gebied, in het gebied waar een variant van het Nedersaksisch wordt gesproken die Twents-Graafschaps wordt genoemd. Iets meer naar het oosten wordt Twents gesproken volgens Jo Daan, die deze kaart in 1968 tekende voor de *Atlas van Nederland*.

Voor de grens tussen Twents en Twents-Graafschaps baseerde ze zich op het boek *Taal en volk van Twente* uit 1948, van H.L. Bezoen.

Naar: de streektaalkaart uit De Bosatlas van Nederland. Groningen 2007.

De grens tussen het “echte” Twents en Twents-Graafschaps werd in 1948 door Bezoen getrokken. Ten noordoosten van de grens zei men toen *keark* of *kearke* voor ‘kerk’ (in het ‘echte’ Twents), meer westelijk *kaarke* of *karke*. In Enter is het *kaarke*.

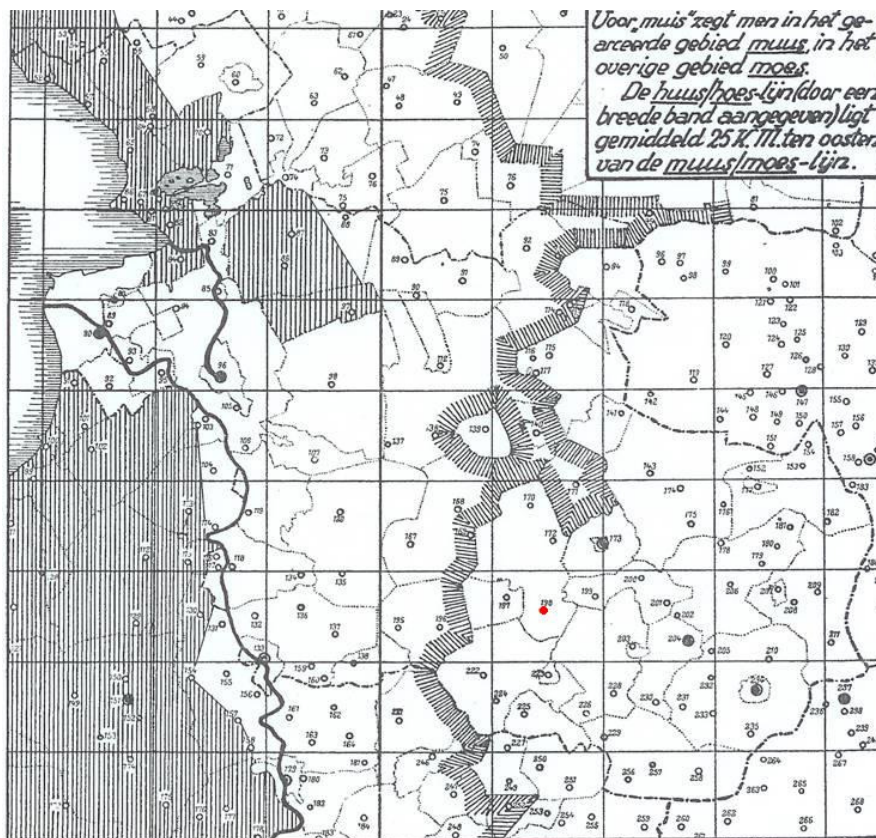
In heel Twente, zowel west als oost, wordt echter niet *steark*, maar *staark* gezegd voor ‘sterk’; ook Enter heeft hier *staark*.

Meer westelijk van Enter wordt Gelders-Overijssels gesproken, wat we in Overijssel vaak Sallands noemen. Op de kaart hierboven is dat het donkeroranje gebied.

Jo Daan trok de grens tussen het Gelders-Overijssels (oranje) en het Twents-Graafschaps (rood) op basis van het verschil tussen *vuur* = Ned. vuur ten westen, en *veur* = Ned. vuur ten oosten. Zij baseerde zich ook hierbij op de grens die Bezoen in 1948 (in *Taal en volk van Twente*, p. 194 e.v.) heeft getrokken.

In Enter wordt *vuur* gezegd volgens de informanten van het *Woordenboek van Overijssel*; Enter heeft hier dus de westelijke en niet de Twentse variant.

In de buurt van deze grens ligt ook de *huus-hoes*-grens; die loopt ongeveer van noord naar zuid dwars door de provincie (zie de kaart hieronder): *hoes* ten oosten (Twents), *huus* ten westen. Enter (de rode stip) heeft in dit woord de oostelijke variant *hoes*.

Huus-hoes/ muus-moes-kaart van G.G. Kloeke. Uit: Kloeke, G.G., 'De taal van Overijssel.' In: Engelen van der Veen, G.A.J. van, G.J. ter Kuile en R. Schuiling (red.), Overijssel. Deventer 1931, p. 840.

In het "echte" Twentse gebied, zegt men *nich* voor 'niet', en een *wich* is daar een meisje. Enter ligt tegen dat "echte" Twentse gebied aan, wat ook blijkt uit de opgaven voor het *Woordenboek van Overijssel*:

er wordt hier gezegd: dat is een *bleudje van 'n wich* (= een onschuldig meisje), terwijl in het algemeen voor Enter toch *meaken* voor meisje wordt opgegeven.

Ook zegt men hier *neet* voor 'niet', en gebruikt men niet de "echte" Twentse variant *nich*.

Twentse woorden die weer wel in Enter voorkomen zijn bijvoorbeeld:

aait, in bijv. *aait drok* (= altijd druk);

bokse (= broek), in bijv. *spiekerbokse, underbokse*.

heanig an (= langzaam), in bijv. *heanig an drinken, heanig an skoefelen* (= schuifelen).

Meervouden

Behalve de “gewone” meervouden op *-en* of *-s* kennen de Oost-Sallandse en Twentse dialecten ook meervouden van zelfstandige naamwoorden op *-e*, met klinkerwisseling (umlaut) van achterklinkers. Ook in Enter komen deze meervouden voor:

(N.b.: in *wottele* en *haande* ontbreekt de umlaut in het Enters; umlaut van voorklinkers – in de voorbeelden hieronder *ö* en *ea* – komt überhaupt niet voor)

klap – *kleppe* ‘klappen’

voot ‘voet’ – *veute* ‘voeten’

haand ‘hand’ – *haande*

boom – *beume*

bös ‘borst’ – *böste*

bot – *butte*

voegel – *vugele* ‘vogels’

eapel ‘aardappel’ – *eapele* ‘aardappels’

wottel ‘wortel’ – *wottele*

Uit de woordenschat van 't Enters

Wat denkt u dat de volgende woorden en zinnestjes betekenen:

(de oplossing vindt u aan het eind, na *Verder lezen/studeren*)

1. *A-j lang ronddreeit wö-j dol in 't heuwd.*
2. *Ik veule mie sloerig in 'n rakker.*
3. *Wie mönnen 'n boom stutten, aans geet e tiegen de vlakke.*
4. *Ik zal oe 'n moal kleppe giewen.*
5. *Zeet die miegeampen met de eiere sleppen.*

Verder lezen/studeren

De zinnen en voorbeeldwoorden die in dit stukje gegeven zijn, zijn afkomstig uit het *Woordenboek van Overijssel*, waarin dus behoorlijk wat taalmateriaal uit Enter te vinden is.

Daarnaast kan men zich oriënteren in meer algemene werken, waaronder:

Taal en volk van Twente, van H.L. Bezoen (Assen 1948);

Kloeke, G.G., ‘De taal van Overijssel.’ In: Engelen van der Veen, G.A.J. van, G.J. ter Kuile en R. Schuiling (red.), *Overijssel*. Deventer 1931;

Bloemhoff, H., J. van der Kooi, H. Niebaum en S. Reker (red.), *Handboek Nedersaksische taal- en letterkunde*. Assen 2008, speciaal p. 65 vv. en 240 vv.

Het boek van Bezoen en het artikel van Kloeke zijn op deze site in de kennisbank te vinden.

Oplossingen:

1. Als je lang ronddraait, word je mal in je hoofd.
2. Ik voel me niet lekker; ik word ziek.
3. Wij moeten de boom stutten, anders gaat ie tegen de vlakte.
4. Ik zal je een pak slaag geven.
5. Zie die mieren met de eieren slepen.